

Analysschema i förändringstider

Det har skett några förändringar i "Analysschema i matematik. För användning före årskurs 6". Här beskrivs dessa förändringar. Dessutom diskuteras betydelsen av att ge eleverna återkoppling och hur analyschemat kan användas i det syftet.

För oss i PRIM-gruppen var det en spännande tid i slutet av nittioalet, när ett uppgiftsfritt analyschema i matematik skulle tas fram. På politisk nivå fanns strömningar om att det var viktigt att bedöma på olika sätt och i konstruktionsarbetet var det mycket viktigt att analyschemat inte på något sätt skulle andas betygsättning eller annan "hård" bedömning. Syftet var att materialet skulle stödja analysen av det kunnande som barnet visar i olika situationer. I materialet ingick från början mål för såväl förskolan som grundskolan och i arbetet deltog yrkesverksamma förskollärare och lärare, forskare samt lärarutbildare. Resultatet blev ett analyschema med tillhörande kommentarer från förskolan upp till mål att uppnå i årskurs fem. I schemat var det tänkt att barnets visade kunnande, främst för begrepp, skulle kunna dokumenteras. För barn i grundskolan fanns en koppling till ett redan befintligt material, "Måns och Mia". Mycket av detta gäller fortfarande.

Nu har flera år gått och vi har, åtminstone delvis, ett annat klimat för bedömning i Sverige. Kravet från politiker på tydliga bedömningar tidigt har medfört nya material och ett annat arbetssätt i många kommuner. Ett exempel på nytt material på nationell nivå är det nya nationella provet i matematik för årskurs tre. En grund för detta prov är de nya målen att uppnå för årskurs tre. Detta kan ses som att det på nationell nivå finns en överensstämmelse mellan styrdokument och genomfört bedömningsarbete. För förskolan har det på kommunal nivå inte varit riktigt samma överensstämmelse mellan styrdokument och genomfört bedömningsarbete (Elfström, 2005). För förskolan finns idag inga

mål att uppnå för barnen, det finns enbart mål att sträva mot. Det finns alltså inga förväntade kunskapsnivåer för barn i förskolan. Trots detta genomförs i flera kommuner arbeten med individuella utvecklingsplaner också för förskolan, där det ska skrivas vad barnet ska lära sig osv (Elfström, 2005). Här kan vi tala om en brist på överensstämmelse mellan styrdokument och genomfört bedömningsarbete. Skillnaden mellan målen för förskola och grundskola utgjorde en bakgrund under utvecklingsarbetet av analyschemat. Vi strävade därför efter att göra det tydligt i materialet att schemat enbart var tänkt att användas som ett stöd för en pedagogisk dokumentation där det visade kunnandet, ej det bristande kunnandet, skulle vara det som noterades i schemat.

Förändringar i analyschemat

Skolverket har nu genomfört några förändringar i analyschemat för åren före årskurs 6 (Skolverket 2009a):

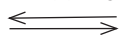
- ◇ Materialet är nu inriktat mot förskoleklass och grundskolan. Där finns enbart mål för grundskolan med (inklusive de nya målen för årskurs 3) och vissa exempel som tydligt var inriktade mot förskolans yngre barn är borttagna.
- ◇ Tidigare fanns en översikt som visade hur mål för förskolan och grundskolan kunde ses relaterade till analyschemats olika delar. Den finns inte kvar.
- ◇ Layouten är förändrad i enlighet med Skolverkets grafiska profil.

Analyssschemats roll för återkoppling

Är analyssschemat fortfarande aktuellt, med tanke på att det är nio år sedan det konstruerades? Ja, vi menar att det är högaktuellt. Materialet kan utgöra ett starkt stöd för lärares och elevers arbete med att fånga elevers visade kunskande. Idag finns politiska krav på individuella utvecklingsplaner och skriftliga omdömen som skulle kunna tjäna som motiv till analyssschemats användning. Vi väljer i denna artikel att stödja oss på forskning när vi motive- rar analyssschemats fortsatta användning.

Är det egentligen viktigt att fånga elevers visade kunskande? Är inte det viktigaste att vi genomför välplanerad och stimulerande undervisning? Jo, på sätt och vis är ju detta det viktigaste. Barnen börjar skolan, inte i första hand för att bedömas, utan för att lära. Omfattande forskning visar dock att medveten och innehållsrik återkoppling har avgörande betydelse för elevers lärande (se t ex Hattie, 2009). Vi tänker oss oftast återkoppling i *en* riktning, nämligen att eleven får feedback av läraren. För att kunna ge denna måste läraren först göra en bedömning. Forskare lyfter också fram vikten av återkoppling i den andra riktningen, den som läraren får av att fånga elevernas visade kunskande och av att läraren med elevernas hjälp utvärderar sin egen undervisning. Pilarna för återkoppling bör alltså gå i två riktningar. Både för erfarna och för mindre erfarna lärare kan analys- schemat inklusive kommentarer utgöra ett gott stöd för

Återkoppling

arbetet med återkoppling i båda riktningarna. Materialet erbjuder en struktur som tydliggör olika delar av det som eleverna ska lära sig under vägen mot målen för årskurs fem. För läraren kan det bli tydligt vad de olika bestandsdelarna i matematik för elever i tidiga årskurser består av. Detta kan kompletteras med kommentarerna till mål att uppnå för årskurs 3 (Skolverket 2009b). Vi ger här exempel på vad återkoppling kan handla om och analyssschemats möjliga roll:

Bakåtriktad återkoppling: Vilket kunskande har eleven visat? Läraren kan själv eller tillsammans med eleven fylla i olika delar av schemat och i samband med detta kan eleven få feedback om nuläget inom ett visst område i matematik. Läraren kan också för egen del fånga vilket kunskande som olika elever har visat och därigenom få en uppfattning om i vilken utsträckning undervisningen givit önskat resultat.

Framåtriktad återkoppling: Hur ska arbetet läggas upp framöver? Här kan lärare och elever rikta in det fortsatta arbetet i matematik mot angeläget kunskande, vilket är beskrivet i kommentardelen till analyssschemat. Detta kunskande skrivs inte upp i schemat utan i någon form av arbetsplan. Allt eftersom eleven klarar uppsatta delmål i arbetsplanen kan det föras över till elevens schema.

Återkoppling i relation till mål: Hur förhåller sig det visade kunskandet och den planerade inriktningen på arbetet till uppställda mål? Här kan lärare och elever relatera till mål på lokal nivå och/eller nationellt uppställda mål. För både lärare och elever möjliggör denna feedback en medvetenhet om vart man är på väg. I analyssschemat är mål att sträva mot och mål att uppnå för årskurs tre respektive fem samlade på ett ställe. För arbetet med att utforma lokala, mer detaljerade, mål kan analyssschemat utgöra ett gott stöd.

LITTERATUR

- Elfström, I. (2005). *Varför individuella utvecklingsplaner: en studie om ett nytt utvärderingsverktyg i förskolan*. Stockholm: Lärarhögskolan.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Skolverket. (2009a). *Analyssschema i matematik. För åren före årskurs 6*. Stockholm: Skolverket. (Se www.skolverket.se under Publikationer)
- Skolverket. (2009b). *Kursplan med kommentarer till mål som eleverna lägst ska ha uppnått i slutet av det tredje skolåret i ämnena matematik, svenska och svenska som andraspråk*. Stockholm: Skolverket.